СПЕЦИФІКА СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ СПОРТУ В УКРАЇНІ

Дубінська З. П.

У статті проаналізовано поняття та зміст правовідносин як категорії теорії права. Встановлено, що структура правовідносин включає у себе чотири основні елементи: зміст, юридичний факт, об'єкт та суб'єкт правовідносин. Здійснено короткий аналіз правовідносин у сфері спорту в Україні. Охарактеризовано поняття та виокремлено види суб'єктів правовідносин у сфері спорту в Україні. Особливу увагу приділено специфіці суб'єктів правовідносин у сфері спорту в Україні. Виявлено, що великий масив правових відносин у сфері спорту в Україні залишаються поза межами дії норм права.

Ключові слова: правовідносини, зміст правовідносин, юридичний факт, об'єкт правовідносин, суб'єкт правовідносин, суб'єкт правовідносин у сфері спорту, фізична особа, юридична особа.

В статье проанализировано понятие и содержание правоотношений как категории теории права. Установлено, что структура правоотношений включает в себя четыре основных элемента: содержание, юридический факт, объект и субъект правоотношений. Осуществлен короткий анализ правоотношений в сфере спорта в Украине. Охарактеризовано понятие и выделены виды субъектов правоотношений в сфере спорта в Украине. Особенное внимание уделено специфике субъектов правоотношений в сфере спорта в Украине. Выведено, что большой массив правовых отношений в сфере спорта в Украине остаются вне пределов действия норм права.

Ключевые слова: правоотношения, содержание правоотношений, юридический факт, объект правоотношений, субъект правоотношений, субъект правоотношений в сфере спорта, физическое лицо, юридическое лицо.

Peculiarity of the subjects of legal relations in the field of sports in Ukraine are proposed to characterize in the article.

The concept of legal relations is analyzed, their elements are characterized, namely: objects of legal relations, subjects of legal relations, content of legal relations and legal fact.

Having examined the concept of legal relations and their structure, it is noted that legal relations in the field of sport are state-guaranteed, public relations regulated by normative legal acts, between two or more subjects on mutual rights and obligations, which are guaranteed and secured by the state.

The division of subjects of sports legal relations into physical and legal persons is carried out.

Individuals of sports legal relationships include professional athletes, amateurs, trainers, sports managers and agents, medical personnel, etc.

Legal entities include specialized institutions of physical culture and sports, all forms of ownership, athletic societies and organizations, centers of Olympic training, centers of physical culture and sports of the disabled, etc.

As a result of the research it is determined that the peculiarity of the rights and obligations of the subjects of sports legal relations are complicated and not completely regulated by law. The existence of law enforcement conflicts leads to the fact that a significant block of legal relations in the field

of sports in Ukraine remains outside the scope of the rule of law. Also, in general, the Institute of Sports limits the possibility for women to participate equally in all sports, informally dividing them into men and women. It is also mentioned that the athletes from the Muslim world participate in sports, in particular, in order to avoid conflicts with the dogmatic tradition, oriental women are trying to choose sports that would allow them to engage in sports in traditional clothes that cover their body.

Key words: legal relationship, content of legal relations, legal fact, object of legal relations, subject of legal relations, subject of legal relations in the field of sports, physical person, legal person.

Постановка проблеми та її актуальність. Чинне українське законодавство визначає фізичну культуру і спорт пріоритетним напрямком політики нашої держави. Формування здорового способу життя, виховання патріотичних почуттів, фізичного та духовного розвитку особистості тощо набирає особливої ваги у сучасному суспільстві.

Державою гарантується право кожному її громадянину займатися фізичною культурою та спортом. Це право забезпечується шляхом надання допомоги, пільг та гарантій певним категоріям громадян, у тому числі інвалідам, для реалізації ними своїх прав у сфері фізичної культури і спорту, гарантування надання в порядку, передбаченому законом, безкоштовних та пільгових фізкультурно-оздоровчих послуг дітям, у тому числі дітям-сиротам та дітям, що залишилися без піклування батьків, дітям з багатодітних малозабезпечених сімей, дітям шкільного віку, ветеранам, а також встановлення пільг при наданні таких послуг іншим категоріям громадян, створення умов для правового захисту інтересів громадян у сфері фізичної культури і спорту, розвинення фізкультурно-спортивної індустрії та інфраструктури, заохочення прагнення громадян зміцнювати своє здоров'я, вести здоровий спосіб життя [2].

Зазначений вище перелік суб'єктів, котрі можуть реалізовувати своє право на заняття спортивною діяльністю звичайно є не вичерпним. Зрештою, у сучасній правовій науці, чи нормативно-правових актах, на жаль не має чіткого та вичерпного переліку суб'єктів правових відносин у сфері спорту.

Саме тому, спробуємо зібрати основні законодавчі норми та наукові тези сучасності щодо суб'єктів правовідносин у сфері спорту, та структурувати їх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття та зміст суб'єктів правовідносин є предметом дослідження у працях багатьох науковців-теоретиків сучасності, таких як: М. Кравчука, О. Скакун, М. Кельмана, В. Копейчикова, Л. Луць, Л. Шестопалова та інших.

Що ж стосується специфіки суб'єктів правовідносин у сфері спорту в Україні, то ця тема досліджена значно менше. Попри це, окремі аспекти правовідносин у сфе-

Дубінська З. П., 2019

рі спорту розглянуті у працях: Л. Заїченко, М. Козіна, В. Мудрика, І. Куроченко та інших.

Метою статті є дослідження специфіки суб'єктів правовідносин у сфері спорту в Україні.

Виклад основного матеріалу. Правовідносини у сфері спорту в Україні на сьогоднішній день доволі швидко змінюються під впливом розвитку суспільства, а отже потребують додаткового вивчення. Тож вважаємо за необхідне, спершу звернутися до аналізу поняття та змісту правових відносин у даній площині.

Спортивні правовідносини в Україні характеризується рядом специфічних ознак та особливостей, в тому числі щодо діяльності їх суб'єктів. У науковців відсутня єдина думка щодо галузевої належності норм, включених до законодавства про фізичну культуру і спорт. Попри те, більшість науковців зійшлися до спільного знаменника, характеризуючи спортивне право як комплексний правовий інститут, що увібрав у собі норми конституційного, адміністративного, трудового, цивільного, міжнародного та інших галузей права і надалі продовжує своє формування.

Перш ніж перейти до аналізу специфіки суб'єктів правовідносин у сфері спорту вважаємо за доцільне дещо розглянути поняття та склад правовідносин в цілому.

М. Кравчук стверджує, що правовідносини - це суспільні відносини, врегульовані нормами права, що виникають між двома та більше суб'єктами, які мають правосуб'єктність (правоздатність, дієздатність) з приводу задоволення своїх матеріальних і духовних потреб та інтересів між якими існує правовий зв'язок у формі суб'єктивних прав, свобод та обов'язків, які підтримуються, охороняються та не забороняються державною владою або всім суспільством, а також не суперечить принципам права, правової держави та громадянського суспільства [3, с. 175].

Л. Луць, правовідносинами називає передбачені нормами права зв'язки між суб'єктами права, що виникають у процесі здійснення ними прав та обов'язків [4, с. 261].

Правовідносини - це специфічні вольові суспільні відносини, що виникають і здійснюються на основі норм права, учасники яких взаємопов'язані суб'єктивними правами та юридичними обов'язками [5, с. 111].

Отже, правовідносини - це вид певних суспільних відносин, що регулюються нормами права та виникають між двома та більше суб'єктами права, які пов'язані між собою суб'єктивними правами та юридичними обов'язками й забезпечуються та охороняються державою.

До складу правових відносин входять чотири елементи, зокрема: об'єкти правових відносин, суб'єкти правових відносин, зміст правових відносин та юридичний факт.

Коротко зупинимось на аналізі вказаних елементів правових відносин.

Що стосується змісту правовідносин, то основний зміст правовідносин становлять суб'єктивні права і суб'єктивні обов'язки, де суб'єктивне право - це передбачена юридичною нормою міра можливої поведінки учасника правовідносин, а суб'єктивний обов'язок - це передбачена юридичною нормою права міра необхідної поведінки учасника правовідносин. На відміну від суб'єктивного права, від виконання суб'єктивного обов'язку не можна відмовлятися - відмова від

виконання або недобросовісне виконання є підставою для юридичної відповідальності [3, с. 177-178].

Зі свого боку, М. Кельман, розрізняє двоякий характер змісту правовідносин, а саме, юридичний і фактичний зміст. Вчений не отожднює їх, вважає, що юридичний зміст є значно ширшим та містить невизначену кількість можливостей, тобто можливість відповідних дій уповноваженого, необхідність відповідних дій або необхідність утримання від зобов'язаних дій зобов'язаного суб'єкта, а фактичний зміст - це тільки один із варіантів реалізації суб'єктивного права, реальні дії, в яких реалізуються права і обов'язки [6, с. 393].

Отже, можемо стверджувати, що зміст правових відносин - специфічний зв'язок між суб'єктами права, який реалізовується через суб'єктивні права та юридичні обов'язки суб'єктів правових відносин, що передбачені нормами права.

Наступним розглянемо юридичний факт - як один із елементів правових відносин.

Виникнення будь-яких правовідносин є наслідком певного юридичного факту.

Правовідносини є динамічним явищем, які пов'язані з реальними життєвими обставинами, тобто з юридичним фактом. Юридичними фактами є конкретні життєві обставини, що передбачені нормами права, які зумовлюють виникнення, зміну та припинення правових відносин. Так, за видами юридичних фактів поділяють на: юридичні події та юридичні дії, де юридичною подією є обставини чи явища, виникнення та дія яких не залежить від волі людини, але з настанням яких правові норми пов'язують настання певних правових наслідків, тобто виникнення, зміну або припинення правовідносин (смерть, хвороба, землетрус, епідемія тощо), а юридичною дією є обставини, настання яких залежить від волі особи (укладання угоди, скоєння правопорушення тощо) [6, с. 400-401].

Юридичні факти - це конкретні життєві обставини, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правових відносин.

Без юридичних фактів виникнення правовідносин неможливе. Отже, юридичні факти є необхідною умовою виникнення, зміни або припинення правовідносин [7, с. 231].

Отже, юридичні факти - це конкретні життєві обставини, які з волі або без свідомо-вольової діяльності особи реалізують норми права в життя.

Об'єктами правовідносин є матеріальні або духовні цінності, особисті або соціальні блага, для здобуття і використання яких встановлюються взаємні права і обов'язки суб'єктів. Об'єктами правовідносин може бути діяльність і поведінка суб'єктів, яка не заборонена правом, до матеріальних цінностей варто віднести засоби виробництва, майно речі, гроші, цінні папери, а до духовних - твори мистецтва, культури, авторські права, культурні та моральні права, життя честь і гідність особи [3, с. 176-177].

М. Кельман розглядає об'єкти правовідносин як матеріальні, духовні та інші соціальні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини і здійснюють свої суб'єктивні права та юридичні обов'язки. До видів об'єктів правовідносин він відносить: матеріальні цінності, а саме: речі, предмети, цінності характерні в основному для цивільних, майнових правовідносин - купівля-продаж, дарування, позика, обмін, зберігання,

заповіт, нематеріальні особисті речі - життя, честь, здоров'я, гідність, свобода, безпека, право на ім'я, недоторканність особи, поведінка, дії або бездіяльність суб'єктів, різні послуги, їх результати [6, с. 399-400].

Зі свого боку, В. Копейчиков об'єктами правовідносин називає матеріальні, духовні та соціальні блага, що слугують задоволенню інтересів і потреб громадян та їх організацій, і з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини та здійснюють свої взаємні суб'єктивні права та юридичні обов'язки [7, с. 230-331].

Підсумовуючи, зазначаємо, що об'єктом правовідносин, на нашу думку, є матеріальні і нематеріальні, особисті або соціальні блага, задля досягнення яких суб'єкти вступають у правовідносини, здійснюють свої суб'єктивні права і юридичні обов'язки. Розділяємо думку більшості науковців щодо поділу об'єктів правових відносин на матеріальні і нематеріальні блага. До матеріальних благ доцільно віднести: гроші, майно, речі, цінні папери, акції, природні ресурси тощо, а до нематеріальних благ - життя, честь та гідність, здоров'я, свобода та ін.

У контексті наукової статті дещо детальніше розглянемо поняття, зміст та види суб'єктів правовідносин.

Суб'єкт правовідносин - це правоздатний, дієздатний і деліктоздатний суб'єкт суспільного життя. Суб'єктами, можуть бути фізичні та юридичні особи, в тому числі держава, суспільство, народ, які мають правосуб'єктність. Вони поділяються на три категорії: фізичні особи, юридичні особи та соціальні особи [3, с. 176-177].

Суб'єктами правовідносин є індивіди, організації або спільноти, які на підставі юридичних норм можуть бути учасниками правовідносин та є носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. До видів суб'єктів правовідносин науковець включає: фізичні особи, посадові особи, соціальні організації та соціальні спільноти [6, с. 395].

Також деякі вчені вважають, що суб'єкт правовідносин у всіх випадках є суб'єктом права, водночас, зворотний зв'язок не настільки очевидний. Для суб'єкта права характерна наявність загальної, а для суб'єкта правовідносини - спеціальної дієздатності [8, с. 145].

Суб'єкти правовідносин - це учасники правових відносин, які мають взаємні суб'єктивні права та юридичні обов'язки і відносять до них: індивідів, організації та об'єднання, соціальні спільноти [7, с. 227-229].

Враховуючи зміст наукових досліджень, присвячених аналізу категорії суб'єкт правовідносин, можна дійти до висновку, що суб'єктом правовідносин є фізична або юридична особа, яка наділена відповідним суб'єктивними правами й юридичними обов'язками, передбаченими нормами права.

Проаналізувавши думки відомих правників щодо поняття та складу правових відносин загалом, пропонуємо розглянути та охарактеризувати сучасні правові відносини у сфері спорту в нашій країні.

Правові відносини у сфері спорту є видом правових відносин, що врегульовуються нормами права, які гарантуються та забезпечуються державою та виникають між двома і більше суб'єктами спортивних правовідносин для задоволення своїх спортивних інтересів, між якими встановлюється правовий зв'язок у формі суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

У процесі спортивної діяльності суб'єкти спорту вступають в різноманітні правовідносини.

Як ми уже згадували спортивні правовідносини характеризуються рядом специфічних ознак та особливостей, які притаманні лише даній сфері, з поміж таких особливих ознак слід виділити:

- спеціальний суб'єкт - до якого варто віднести учасників фізкультурно-спортивної діяльності;
- наявність спеціальних об'єктів правовідносин, до яких належить: фізична культура та фізичне виховання, професійний і любительський спорт, імідж спортивної організації, спортивну промисловість і фізкультурно-оздоровчі та спортивні споруди;
- порядок і способи захисту прав та обов'язків учасників фізкультурно-спортивної діяльності;
- опосередкованість через спортивні правовідносини державної політики в галузі фізичної культури і спорту, що передбачає пряму або непряму участь держави в даних правовідносинах;
- взаємозалежність зв'язку спортивних правовідносин з вимогами спортивної етики тощо [9].

Як бачимо із зазначеного переліку специфічних ознак правовідносин у сфері спорту, особлива увага приділяється специфіці саме суб'єктів спорту.

Суб'єктом спортивної діяльності є фізична або юридична особа, їх регіональне, загальнодержавне об'єднання, що професійно займаються спортом як основним видом реалізації власної правосуб'єктності, беруть участь чи організовують спортивні змагання, підготовку спортсменів на професійній систематичній основі з метою вдосконалення спортивних досягнень, надання фізкультурно-оздоровчих послуг населенню [10].

Суб'єктами спорту, згідно ст.1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» є фізичні або юридичні особи, які здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту, а саме: фізичні особи, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі спортсмени; фахівці сфери фізичної культури і спорту; заклади фізичної культури і спорту; відповідні органи влади [2].

Грунтовний поділ суб'єктів спортивних правовідносин пропонує І. Куроченко. Він зазначає, що суб'єкти спортивних правовідносин є особи (колектив осіб), які беруть участь у фізкультурно-оздоровчій та спортивній діяльності, є носіями передбачених спортивним законодавством прав та обов'язків. У спортивних правовідносинах беруть участь як фізичні, так і юридичні особи, зокрема:

- заклади фізичної культури і спорту (дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту закладів вищої освіти, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту інвалідів) комерційного та некомерційного спрямування;
- громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості, що є об'єднанням громадян, які створюються, як правило, на умовах задоволення потреб їх членів у сфері фізичної культури і спорту і є неприбутковими організаціями;
- міжнародні організації у сфері фізичної культури і спорту;
- організатори фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів;
- професійні спортсмени та спортсмени-аматори;
- уболівальники спортсменів та спортивних команд, волонтери;

- споживачі фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг;
- Міністерство молоді і спорту, відповідні управління та відділи з питань фізичної культури і спорту місцевих державних адміністрацій, та міськвиконкомів;
- заклади освіти і наукові організації в області фізичної культури і спорту всіх типів і видів;
- спортивні клуби по видах спорту всіх форм власності;
- тренери та обслуговуючий персонал (медичні працівники, працівники допінг-служб, спортивні менеджери та агенти);
- підприємства, що виготовляють спортивний продукт;
- засоби масової інформації, які забезпечують висвітлення спортивних видовищ та рекламу спортивної продукції [11, с. 30-31].

Суб'єкти спортивних правовідносин варто поділити на фізичні та юридичні особи, де до фізичних осіб слід віднести: професійних-спортсменів, спортсменів-аматорів, тренерів, спортивних менеджерів та агентів, медичний персонал тощо, і в свою чергу, до юридичних осіб необхідно віднести: усі спеціалізовані заклади фізичної культури та спорту, усіх форм власності, фізкультурно-спортивні товариства та організації, центри олімпійської підготовки, центри фізичної культури та спорту інвалідів тощо.

Спершу розглянемо фізичну особу - як суб'єкт правовідносин у сфері спорту.

Однією з центральних постатей функціонування інституту спорту безумовно є - спортсмен в цілому, як суб'єкт спортивних правовідносин.

Фізичною особою у спортивній діяльності - є безпосередньо спортсмен, який спеціалізується у певному виді чи видах спорту та бере участь у спортивних змаганнях.

Статтею 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» регулюється спортивна діяльність у професійному спорті спортсменів-професіоналів, тренерів та інших фахівців. Вона полягає у підготовці та участі у спортивних змаганнях серед спортсменів-професіоналів і є основним джерелом їх доходів, провадиться відповідно до цього Закону, Кодексу законів про працю України та інших нормативно-правових актів, а також статутних та регламентних документів відповідних суб'єктів сфери фізичної культури і спорту та міжнародних спортивних організацій. Разом із тим, не зрозуміло яким чином співвідносяться норми трудового законодавства та цивільного, якщо у визначенні професійного спорту мова йде про те, що це є комерційний напрям спорту, тобто він по суті прирівняний до підприємницької діяльності, що очевидно, підтверджується і застосуванням категорії «прибуток» у його визначенні. Законодавство прямої вказівки на таке розмежування не містить [12].

Спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів.

Отже, спортсмен-професіонал - це фізична особа, для якого заняття спортом є основним видом діяльності і який за підготовку до спортивних змагань та участь у них одержує, відповідно до контракту, заробітну плату та іншу грошову винагороду і зареєстрований національною асоціацією (федерацією)

з відповідного виду спорту як спортсмен-професіонал [11, с. 44-45].

Щодо врегулювання спортивних правовідносин трудовим законодавством то ними охоплюється лише спортсмени національних збірних команд, зокрема стаття 37 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» зазначає те, що центральний орган виконавчої влади реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, укладає трудовий договір (контракт) із спортсменами та фахівцями штатної команди національних збірних команд України з олімпійських, неолімпійських та національних видів спорту, а з видів спорту інвалідів - Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів [2].

У Кодексі законів про працю окремих норм, які б регулювали діяльність спортсменів - немає. Варто виділити лише статтю 77 цього нормативно-правового акту, де вказується, що відпустка для підготовки та участі в змаганнях надається працівникам, які беруть участь у всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях [13].

Зважаючи на характер і підстави надання спортивних послуг, усі суб'єкти правових відносин у сфері спорту слід поділити на такі, для яких такий вид послуг є виключним (основним) видом діяльності, і такі, щодо яких надання відповідних послуг є додатковим (неосновним) видом господарської діяльності [14, с. 256].

Цілком очевидним є те, що лише Кодекс законів про працю України не може повною мірою врегульовувати діяльність спортсменів, так як спортивна діяльність має значну кількість особливостей.

Окрім власне спортсменів, суб'єктами - із числа фізичних осіб спортивної діяльності є тренери, спортивні менеджери, науково-педагогічні кадри спортивних навчальних закладів, співробітники спортивних засобів масової інформації, медичні працівники, інший обслуговуючий персонал.

Попри різноманітні особливості щодо суб'єктів правових відносин у сфері спорту найбільш гостро спостерігається тема гендерної та расової належності у цій сфері.

Стаття 24 Конституції України, безпосередньо присвячена подоланню дискримінації стосовно жінок в Україні та наголошує на рівності прав жінок і чоловіків, які забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей [1].

Згідно із Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» як жінки так і чоловіки мають рівні можливості для реалізації своїх прав, маса яких дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життя, у тому числі й у сфері спорту [15].

Звернемося до особливостей гендерної рівності суб'єктів правовідносин у сфері спорту, їх можливостей для реалізації рівних прав жінок та чоловіків спортсменів.

Навряд чи можливо прямо застосувати встановлені обмеження Кодексу законів про працю щодо застосування праці жінок на важких роботах. Кодексом забороняється залучення жінок до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми. Проте якщо жінка-спортсмен займається важкою атлетикою, то укладення з нею трудового договору без врахування таких особливостей вимагатиме від роботодавця забороняти їй піднімати штангу, що є суттю її спортивної діяльності та, відповідно,

трудовою функцією. Відтак, чинне трудове законодавство явно не може застосовуватися до спортсменів без обмеження їхніх прав [12].

Типовий для чоловіків процес соціалізації більшою мірою, ніж для жінок, передбачає заняття спортом, оскільки сприяє формуванню таких якостей особистості, які стереотипно сприймаються як «чоловічі» - сила, наполегливість, цілеспрямованість тощо. Хоча на сьогодні жінки активно долучаються до спорту, проте і дотепер існують певні види, які характеризуються як більш чоловічі або жіночі. Агресивний фізичний контакт - це частина чоловічого спорту, тоді як грація й елегантність - риси типової спортсменки-жінки. Є види спорту, які репрезентують образи, що відносяться до стереотипів мускулітності (мужності, жорсткості, сили, проявів агресивності у взаємодії із супротивником), до яких належать різні види єдиноборств, і фемінності, де необхідні м'якість, емоційність, артистизм (наприклад, бальні танці, фігурне катання). Ці дисципліни однаково успішно практикують спортсмени як чоловічої, так і жіночої статі, починаючи вже з молодшого шкільного віку [16, с. 141].

Сьогодні у світі є країни, у яких система права базується на догматичних поглядах ісламу («іслам» у перекладі з арабського означає «покірність»).

На особливу увагу заслуговує реакція східного світу на гендерну рівність у сфері спорту.

Першою мусульманською спортсменкою олімпійських ігор у 1984 році стала Наваль Ель Мутавакель з Марокко, спортсменка завоювала золоту медаль в бігу з перешкодами на 400 метрів. У 2000 році Бахрейн вперше представив жінок-учасниць на Олімпіаді. У 2004 році афганістанка Робіна Джалалі (Мукімар) пробігла стометрівку в Хіджабі. Жінки з Оману і Об'єднаних Арабських Еміратів вперше з'явилися на олімпійських іграх лише 2008 року. Перед олімпіадою у 2012 році в Лондоні Міжнародний олімпійський комітет зчинив тиск на ряд східних країн та погрожував не допустити їх до ігор через недотримання гендерної рівності у спорті - в результаті жінки з Катару, Саудівської Аравії і Брунею вперше взяли участь в змаганнях [17]. Та це практично не змінило ситуацію, щодо участі у змаганнях спортсменок з мусульманськими традиціями.

Отже, гендерна особливість у сучасному спорті дедалі більше нівелюється, проте, залишається найбільш специфічною ознакою суб'єктів правовідносин у сфері спорту.

Проблеми щодо рівності у сфері спорту існують не лише у мусульманам. Загалом спорт переповнений гендерними стереотипами та дискримінаціями. Як бачимо процес інтеграції жінок у спортивну сферу є повільним і важким.

Отже, вважаємо, що фізичними особами у сфері спорту є професійні спортсмени, спортсмени-аматори, тренери, спортивні менеджери та агенти, медичний персонал тощо, які в процесі реалізації спортивних правовідносин наділені певними суб'єктивними правами та обов'язками.

Ще одним видом суб'єктів правових відносин у сфері спорту є юридичні особи.

Юридичною особою згідно статті 80 Цивільного кодексу України є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку.

У розділі II Закону України «Про фізичну культуру і спорт» передбачено перелік юридичних осіб, а саме, заклади фізичної культури та спорту, у тому числі: спор-

тивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту вищих навчальних закладів, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту інвалідів, фізкультурно-спортивні товариств, спортивні федерації тощо. Водночас деяким категоріям суб'єктів правових відносин в сфері спорту закон надає право здійснювати суміжні види господарської діяльності, а саме: надання послуг населенню з профілактики окремих видів захворювань, професійної реабілітації, організації і проведення культурно-масових заходів із залучення професійних спортсменів, інструкторів, тренерів. Однак відповідно до 55 та 88 статей Господарського кодексу України і 84 та 116 статей Цивільного кодексу України як основний, так і додаткові види діяльності суб'єктів правових відносин у сфері спорту повинні обов'язково визначатися у його статуті (положенні) [10].

Юридична особа наділяється цивільною правосудатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді [17].

Центральним органом виконавчої влади є у сфері спорту Міністерство молоді та спорту України, яке відповідно до покладених на нього завдань координує, регулює, сприяє, розвиває галузі спорту, діяльність міністерства поширюється на всю територію країни.

На регіональному рівні державне регулювання спортом покладаються на місцеві адміністрації, які працюють за територіальним принципом. До прикладу у Львівській області регулювання спортивних правовідносин здійснює структурний підрозділ Львівської обласної державної адміністрації - Управління фізичної культури та спорту, а в місті Львові - Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту Львівської міської ради.

У галузі спорту Цивільним кодексом України передбачено створення юридичної особи й приватної форми власності. До такої організаційно-правової форми належать: клуби, приватні спортивні заклади та установи, організації що займаються спортивною діяльністю, громадські організації спортивного профілю тощо.

Спортивні організації можуть бути як комерційними, так і некомерційними.

Опрацювавши ряд джерел в сфері проблематики що досліджується, до некомерційних спортивних організацій (установ) відносимо: спортивні установи та невідприємницькі фізкультурно-спортивні товариства, це дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту вищих навчальних закладів, фізкультурно-оздоровчі установи, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту інвалідів.

Специфічною ознакою спортивних організацій є те, що всі вони створюються і діють на підставі положень, а їх засновниками переважно є центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації або органи місцевого самоврядування.

Фінансування ж спортивних установ здійснюється за рахунок власника (засновника), відповідного бюджету або інших джерел, не заборонених законодавством.

Також вважаємо за необхідне зазначити, що у формі невідприємницького фізкультурно-спортивного товари-

ства в Україні діють фізкультурно-спортивні товариства, спортивні федерації, громадські організації спортивної спрямованості учнів та студентів, громадські організації спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту, Національний олімпійський комітет, національні спортивні федерації інвалідів, Національний комітет спорту інвалідів України, Спортивний комітет України тощо.

Усі вони створюються і діють відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» й створюються у формі громадського об'єднання, та діють на підставі своїх статутів. Відповідно до частини 1 статті 14 Закону України «Про громадські об'єднання» легалізація (офіційне визнання) об'єднань громадян є обов'язковою і здійснюється шляхом їх реєстрації або повідомлення про заснування [18].

Згідно із статтею 84 Цивільного кодексу України в Україні комерційні спортивні організації можуть створюватися у формі підприємницького товариства - товариства з повною відповідальністю, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю або акціонерного товариства [17].

Та найчастіше в нашій країні комерційні спортивні організації створюються у формі товариства з обмеженою відповідальністю.

Специфічною ознакою таких спортивних організацій є отримання прибутку від своєї діяльності.

Отже, юридичними особами сфери спорту є заклади фізичної культури і спорту різних форм власності, а також відповідні органи влади основною діяльністю та завданням яких є розвиток галузі спорту.

Висновки. Отже, в статті ми запропонували охарактеризувати специфіку суб'єктів правовідносин у сфері спорту в Україні.

Розглянувши поняття правових відносин та їх склад, зазначимо, що правовідносини у сфері спорту - це гарантовані державою, врегульовані нормативно-правовими актами суспільні відносини, між двома чи більше суб'єктами на взаємних правах та обов'язках, які гарантуються та забезпечуються державою.

Суб'єкти спортивних правовідносин поділяються на фізичні та юридичні особи.

До фізичних осіб спортивних правовідносин відносяться професійні-спортсмени, спортсмени-аматори, тренери, спортивні менеджери та агенти, медичний персонал тощо.

До юридичних осіб відносять спеціалізовані заклади фізичної культури та спорту, усіх форм власності, фізкультурно-спортивні товариства та організації, центри олімпійської підготовки, центри фізичної культури та спорту інвалідів тощо.

Специфіка прав та обов'язків суб'єктів спортивних правовідносин складна та не до кінця законодавчо врегульована, наявність правозастосовних колізій призводить, до того, що значний масив правових відносин у сфері спорту в Україні залишаються поза межами дії норм прав.

Також загалом інститут спорту обмежує можливість рівної участі жінок щодо реалізації себе у всіх видах спорту, неформально поділяючи їх на чоловічі та жіночі.

Варто зазначити й про особливості участі спортсменок з мусульманського світу у спорті, зокрема, аби уникнути конфлікту з догматичною традицією, східні жінки намагаються обирати види спорту, які б давали

можливість займатися спортом у традиційному одязі, що закриває їхнє тіло.

Література

1. Конституція України : станом на 30.09.2016 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Закон України «Про фізичну культуру та спорт» : станом на 03.07. 2018 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
3. Кравчук М. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і прав : навчальний посібник. 3-є вид., змін. й доп. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 247 с.
4. Луць Л. Загальна теорія держави та права : навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). Київ : Атіка, 2007. 412 с.
5. Теорія держави і права : навч. посіб. / упоряд. Л. Шеповалова. Київ : Прецедент, 2004. - 224с.
6. Кельман М., Мурашин О., Хома Н. Загальна теорія держави і права: підручник. 3-є вид., стереот. Львів : Новий світ - 2000, 2013. 586 с.
7. Колодій А., Копейчиков В., Лисенков С. Теорія держави і права : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 368 с.
8. Ромашов Р., Пархоменко Н., Легуша С. Теорія держави і права : навчальний посібник / за заг. ред. проф. Р. Ромашова та старшого наукового співробітника Н. Пархоменко. Київ : КНТ, 2007. 216 с.
9. Спортивні правовідносини. Суб'єкти і об'єкти спортивних правовідносин. URL: <http://um.co.ua/14/14-1/14-10473.html>.
10. Заїченко Л. Систематизація суспільних відносин у сфері фізкультури та спорту. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2012. № 4 (11).
11. Куроченко І. Правові, організаційні та методичні засади фізичної культури і спорту в Україні: навчальний практикум. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 596 с.
12. Козіна М. Стан правового регулювання діяльності спортсменів як суб'єктів трудового права в Україні. *Форум права*. 2013. № 3. С. 307-311.
13. Кодекс законів про працю України : станом на 11.10.2018 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
14. Задихайло Д., Атаманова Ю., Мілаш В. Актуальні питання господарсько-правового забезпечення інноваційної політики держави : монографія. Харків : СПДФО Вапнярчук Н.М., 2006. 256 с.
15. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» : станом на 07.01.2018 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.
16. Лукашук В. Особливості гендерної соціалізації у спорті. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Харків, 2012. Вип. № 993. 141 с.
17. Цивільний кодекс України : станом на 01.01.2019 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://1576.com.ua/history/feminizatsiya-sportu-550>.
18. Закону України «Про громадські об'єднання» : станом на 22.07.2018 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

Дубінська З. П.,

аспірант

кафедри теорії та історії держави та права,
конституційного та міжнародного права

Львівського державного університету внутрішніх справ